

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ УКРАЇНИ
МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ КЕРІВНИХ КАДРІВ КУЛЬТУРИ І МИСТЕЦТВ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ МИХАЙЛА ДРАГОМАНОВА
КИЇВСЬКА МУНІЦИПАЛЬНА АКАДЕМІЯ ЕСТРАДНОГО ТА ЦИРКОВОГО МИСТЕЦТВ
КАГУЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОГДАНА ПЕТРИЧЕЙКУ ХАШДЕУ (МОЛДОВА)
ГАЛАЦЬКИЙ УНІВЕРСИТЕТ «НИЖНІЙ ДУНАЙ» (РУМУНІЯ)
INSTYTUT PEDAGOGIKI UNIwersYTETU RZESZOWSKIEGO (RZESZÓW, POLSKA)
Посольство України в Республіці Молдова
БО БТ «Інститут жіночої народної дипломатії»
ГО «Асоціація Танцювально-рухових терапевтів України»
ВГО «Арттерапевнична асоціація»
Міжнародна організація VZW.UKRAINA
БО МБФ «Імпульс Трансформація Платформа»

У межах проєкту «ПОТЯГ ЖИТТЯ»

ОСОБИСТІСТЬ ЯК ПРОСТІР ВИПРОБУВАННЯ ТА ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ (В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ)

**МАТЕРІАЛИ
І МІЖНАРОДНОЇ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ**

...

15–17 ТРАВНЯ 2025 Р.

Київ 2025

Особистість як простір випробування та формування культури (в умовах воєнного стану) : матеріали I Міжнародної науково-практичної конференції (Київ, 15–17 травня 2025 року). Київ : НАКККиМ, 2025. 202 с.

Збірник матеріалів I Міжнародної науково-практичної конференції «Особистість як простір випробування та формування культури (в умовах воєнного стану)» містить доробки з актуальних проблем культурології, мистецтвознавства, психології та педагогіки й ін., де представлено важливі міждисциплінарні питання, а саме: концепти відновлення, формування резильєнтності та розвитку творчого потенціалу особистості в реаліях сьогодення (арттерапія, танцювально-рухова терапія, терапія креативними мистецтвами); турбулентність освітнього простору в культурологічному аспекті; культурна дипломатія як зростання толерантності особистості; відновлення мистецтвом крізь призму психолого-педагогічних концептів; психолого-педагогічні й мистецько-культурологічні модуси (синтез творчості та розвитку) та ін.

Представлені матеріали є важливим джерелом знань для культурологів, психологів, мистецтвознавців і педагогів, а також усіх тих, хто цікавиться взаємодією особистості й культурного простору.

Редакційна колегія

Марченко В. В., ректор Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, професор, доктор філософії, кандидат мистецтвознавства, заслужений діяч мистецтв України; **Степаненко Л. М.**, перший проректор з науково-педагогічної роботи Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв, доктор педагогічних наук, доцент, заслужений працівник культури України; **Денисюк Ж. З.**, проректор з наукової та виховної роботи, доктор культурології, доцент; **Литвин С. Х.**, доктор історичних наук, професор, завідувач кафедри психології та гуманітарних дисциплін Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв; **Мова Л. В.**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри психології та гуманітарних дисциплін Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв; **Бугайова О. І.**, кандидат філологічних наук, начальниця відділу наукової та редакційно-видавничої діяльності

*Рекомендовано до друку на засіданні вченої ради
Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв
(протокол від 30.06.2025 № 19)*

Автори статей відповідають за правдивість і вірогідність викладеного матеріалу, за достовірність цитування джерел і посилань на них. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії. Статті подано в авторській редакції.

Зміст

Секція 1. МІЖДИСЦИПЛІНАРНА

Афоніна Олена

ВІРТУАЛЬНІ МУЗИЧНІ ВИКЛАДАЧІ: ПОТЕНЦІАЛ ШТУЧНОГО
ІНТЕЛЕКТУ У ФОРМУВАННІ ПРОФЕСІЙНИХ НАВИЧОК МУЗИКАНТІВ 11

Стаднік Оксана

КУЛЬТУРА ВІДНОВЛЕННЯ ТА ОСОБИСТІСТЬ У КОНТЕКСТІ
ТРАВМАТИЧНОГО ДОСВІДУ КРЕАТИВНОГО САМОВИРАЖЕННЯ..... 14

Садовенко Світлана

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ТА МИСТЕЦЬКО-КУЛЬТУРОЛОГІЧНІ
МОДУСИ СИНТЕЗУ ТВОРЧОСТІ І РОЗВИТКУ
МУЗИЧНИХ ЗДІБНОСТЕЙ ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ
(НА МАТЕРІАЛІ УКРАЇНСЬКОГО ФОЛЬКЛОРУ)..... 16

Гавеля Олександра

ПИТАННЯ ФОРМУВАННЯ ТОЛЕРАНТНОСТІ ОСОБИСТОСТІ
У ФІЛОСОФСЬКООСВІТНІЙ ПАРАДИГМІ 20

Голосій Лєна

ЗАЛИШАТИСЯ ЛЮДИНОЮ: КУЛЬТУРА, ДОСВІД І РЕМЕСЛО
ЯК ФОРМА ВИЖИВАННЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ 22

Грігоріаді Галина,

БАНДУРНЕ ВИКОНАВСТВО В ЕМІГРАЦІЇ:
ВНЕСОК МИТЦІВ У ЗБЕРЕЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ
ТА ВОКАЛЬНО-ІНСТРУМЕНТАЛЬНОЇ ТРАДИЦІЇ..... 26

Долина Денис

ВПЛИВ РЕВОЛЮЦІЇ ГІДНОСТІ НА ЗМІЦНЕННЯ
ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ 28

Криворучко Аліна

БІЗНЕС-ІДЕЯ (БІЗНЕС-ПЛАН) РОЗВИТКУ СУЧАСНОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ..... 31

Литвин Олександр

КНЯЗЬ ВАСИЛЬ-КОСТЯНТИН ОСТРОЗЬКИЙ
У ВЗАЄМОСТОСУНКАХ З МОЛДАВІЄЮ 37

Дульська Оксана

РОЛЬ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПІДВИЩЕННІ
ЕФЕКТИВНОСТІ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ 186

Кісельнікова Вероніка

РОЛЬ ТЕАТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА У ФОРМУВАННІ
ДУХОВНОСТІ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ САМОСВІДОМОСТІ ДІТЕЙ..... 188

Сафонова Ірина

ІННОВАЦІЙНИЙ КОНЦЕПТ НАВЧАННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 190

Шишкарьова Кристина

ВПЛИВ ВОЄННОГО СТАНУ НА РОЗВИТОК ХОРЕОГРАФІЧНОЇ ОСВІТИ:
НОВІ ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ 193

Яковишина Тетяна

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ
ОСВІТНІМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ АРТПЕДАГОГІКИ 199

*Яковишина Тетяна,
кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету*

СОЦІАЛІЗАЦІЯ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ З ОСОБЛИВИМИ ОСВІТНИМИ ПОТРЕБАМИ ЗАСОБАМИ АРТПЕДАГОГІКИ

У сучасному суспільстві дедалі більшого значення набуває проблема ефективної соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (ООП), яка безпосередньо пов'язана з реалізацією принципів інклюзії, рівного доступу до освіти та створення безпечного середовища для розвитку кожної дитини [1]. Діти з ООП нерідко зіштовхуються з труднощами в адаптації до соціуму через бар'єри комунікації, самооцінки, емоційного реагування та обмежені можливості для повноцінної участі в колективному житті. У цьому контексті актуальним є пошук ефективних педагогічних інструментів, здатних м'яко та природно інтегрувати таких дітей у соціальне середовище.

Одним із перспективних напрямів роботи з дітьми з ООП виступає артпедагогіка – галузь педагогіки, що використовує мистецтво як засіб розвитку особистості, розкриття її внутрішнього потенціалу та формування соціальних навичок. Артпедагогічні методи базуються на природній для дитини потребі в самовираженні, творчості, грі, що робить їх надзвичайно дієвими у роботі з емоційно чутливими, замкнутими чи дезадаптованими дітьми [3].

Соціалізація – це складний і багатогранний процес засвоєння індивідом соціального досвіду, норм, цінностей, моделей поведінки, що забезпечує його інтеграцію у суспільство. У випадку дітей, цей процес є базовим чинником становлення особистості, розвитку емоційної сфери та формування міжособистісних взаємодій. Для дітей з особливими освітніми потребами (ООП) соціалізація має низку специфічних особливостей, що зумовлюють необхідність у створенні адаптивного освітнього середовища.

У науковій літературі наголошується, що у дітей з ООП можуть бути обмежені можливості для самовираження, комунікації, розвитку емоційного інтелекту, що утруднює встановлення соціальних зв'язків. Залежно від нозології порушень (інтелектуальних, мовленнєвих, сенсорних, опорно-рухових тощо), соціалізація може ускладнюватися як зовнішніми бар'єрами (недоступність середовища, неготовність колективу), так і внутрішніми (труднощі емоційного реагування, страхи, замкненість, агресивність тощо) [1].

Інклюзивне освітнє середовище, згідно з концепцією Нової української школи та міжнародними стандартами (UNESCO, Salamanca Statement), покликане створювати умови для повноцінної участі кожної дитини у навчанні, грі, спілкуванні. Успішна соціалізація дітей з ООП передбачає: формування базово-

вих комунікативних навичок; розвиток емоційної регуляції та здатності до співпереживання; усвідомлення власної цінності та унікальності; формування позитивного “Я-образу”; подолання соціальної ізоляції через активну участь у житті групи/колективу [2].

Педагогічні підходи до соціалізації таких дітей мають бути гнучкими, особистісно орієнтованими, міждисциплінарними, з урахуванням особливостей психофізичного розвитку. Особливої ролі набувають методи, які дозволяють дитині взаємодіяти з оточенням не через вербальний канал (який часто є порушеним), а через символічну, емоційно насичену діяльність – зокрема, через мистецтво [2].

Саме в цьому контексті виникає потреба у застосуванні артпедагогічних технологій як засобу м’якої, ненасильницької, природної соціалізації, що враховує емоційно-чуттєву сферу дитини та сприяє її інтеграції в соціум.

Артпедагогіка – це сукупність педагогічних підходів, що використовують різні види мистецтва як засоби розвитку особистості, її емоційного інтелекту, творчого потенціалу та здатності до самовираження. У контексті соціалізації дітей з особливими освітніми потребами (ООП), артпедагогіка виступає потужним інструментом зниження тривожності, подолання ізоляції, формування навичок взаємодії та самопрезентації [3].

До найпоширеніших напрямів артпедагогіки, що довели свою ефективність у соціалізації дітей з ООП, належать:

- образотворча діяльність (малювання, ліплення, аплікація) – розвиває дрібну моторику, знижує рівень напруги, дає змогу виразити внутрішні переживання;
- музична діяльність – активізує емоційно-вольову сферу, покращує настрій, ритмічні заняття сприяють формуванню чутливості до оточення;
- театралізовані ігри та драматерапія – розвивають емпатію, вміння співпереживати, відтворювати соціальні ролі;
- танцювально-рухова терапія – сприяє тілесній розкутості, розвитку координації, налагодженню невербальної комунікації;
- лялькотерапія – ефективна для дітей з емоційними або поведінковими розладами; допомагає пропрацювати внутрішні конфлікти через символічну гру [3].

Особливо важливо, що артпедагогіка створює атмосферу психологічної безпеки, в якій дитина не боїться себе проявити, а отже – відкривається до взаємодії з педагогом та іншими дітьми. Це формує довіру, прийняття, позитивний досвід перебування у соціумі.

У практичній діяльності артпедагогіка реалізується через різноманітні форми, методи й технології, які дозволяють залучати дітей з ООП до активної творчої взаємодії в умовах інклюзивного або спеціального освітнього середовища. Ефективність застосування мистецтва полягає у можливості ненав’язливо впливати на емоційно-вольову сферу дитини, формувати позитивний досвід

спілкування, розвивати навички саморегуляції та соціальної поведінки.

Таким чином, артпедагогіка не лише сприяє розвитку естетичного сприйняття, а й виступає важливим ресурсом соціалізації, який має бути інтегрованим у систему інклюзивної освіти [3].

Соціалізація дітей з особливими освітніми потребами є ключовим завданням сучасної інклюзивної освіти та передбачає створення таких умов, у яких кожна дитина матиме змогу розвивати соціальні навички, почуватися прийнятою та здатною до взаємодії з однолітками й дорослими. З огляду на специфіку психофізичного розвитку дітей з ООП, традиційні методи педагогічного впливу часто потребують доповнення або заміни більш м'якими, емоційно орієнтованими підходами.

У цьому контексті артпедагогіка виявляється ефективним засобом соціалізації, який дозволяє дитині виразити себе через мистецтво, зняти внутрішні бар'єри, розвивати комунікативні навички, формувати позитивний образ "Я" та досвід соціальної взаємодії. Завдяки своїй гнучкості, індивідуалізованості й орієнтації на особистість, мистецтво стає не лише способом розвитку, а й мостом до повноцінної інтеграції в соціальне середовище.

Практичне впровадження артпедагогічних методів у роботу з дітьми з ООП потребує належної підготовки педагогів, наявності відповідного матеріально-технічного забезпечення та міждисциплінарного підходу. Проте наявні результати свідчать, що такі інвестиції є виправданими – вони сприяють гармонійному розвитку дитини та розбудові інклюзивної, чутливої до потреб кожного освітньої системи.

Список використаних джерел

1. Валентик Н. Інклюзивна освіта: за і проти [Репортаж з Всеукраїнського "круглого столу" "Психолого-соціально-педагогічні аспекти інклюзивної освіти: за і проти"]. *Директор школи*. 2010 № 14-15. С. 45-58.
2. Ілляшенко Т. Інтеграція дітей з особливими освітніми потребами у загальноосвітній заклад. *Соціальний педагог*. 2009. № 5. С. 26-35.
3. Хлебнік С. Арт-педагогіка в підготовці соціального гувернера до соціалізації дітей з вадами розвитку. *Вісник Запорізького національного університету*. № 1 (14). 2011. С. 104-107 (Серія "Педагогічні науки").